

A benesi dekrétumok előjátéka Szlovákiában

írta Popély Gyula

A felvidéki magyarság kollektív jogfosztását a történelmi emlékezet a legtöbb esetben csakis a diszkriminatív benesi dekrétumokkal hozza összefüggésbe. Csak kevesen tudják, hogy a felvidéki magyar nemzetrészt kálváriája már a szóban forgó elnöki dekrétumok megjelenése előtt kezdetét vette.

A Szlovák Nemzeti Tanács, valamint a Szlovákiában legálisan működő két politikai párt - Demokrata Párt, Szlovákia Kommunista Pártja - minden rezdülésében már E. Benes színre lépése előtt megtalálhatók a durva jogfosztás első megnyilvánulásai.

Az 1945 januárjában a szovjet hadsereg egységei által már birtokba vett kelet-felvidéki területeken a polgári közigazgatás a kommunista dominanciájú Szlovák Nemzeti Tanács kezébe ment át. Miután a szovjet csapatok 1945 januárjában elfoglalták Kassát, átmenetileg az SZNT-nek is ez a város vált a székhelyévé.

A Kassán székelő Szlovák Nemzeti Tanács mindjárt 1945. február 4-én manifesztummal fordult a már "felszabadított" kelet-szlovákiai területek lakosságához, amelyben kijelölte a "népi demokratikus hatalom" fő irányelveit és politikai törekvéseit. "Nemzetünk küzdelmének gyümölcse az új Csehszlovák Köztársaság, amely szláv, népi demokratikus államalakulat lesz" - szögezte le az idézett manifesztum. A Felvidék magyar lakossága számára ez a kiáltvány már sejtetni engedte a bekövetkező jogkorlátozásokat, bár még nem mondta ki teljes nyíltsággal a kollektív felelősségre vonás és a totális jogfosztás elvét. "A magyarosítás és a feduál-fasiszta rezsim exponenseinek, akiket a pesti kormány 1938 után küldött Szlovákia megszállt területeire, vissza kell menniük oda, ahonnan jöttek" - helyezte kilátásba az "anyaországi" magyarok kitoloncolását az újból Csehszlovákia részévé váló felvidéki területekről az idézett kiáltvány. A szülőföldjükön maradó magyarokról pedig így rendelkezett. "Az itteni magyar polgárok helyzete attól válik függővé, miként viszonyulnak majd a szlovák nemzethez, az új Csehszlovákiához, valamint annak demokratikus és szláv orientációjához.

(...) Az elmagyarosított szlovák származású polgároknak lehetővé tesszük, hogy beilleszkedjenek a szlovák nemzet életébe." A jogfosztó magyarelles jogszabályok ezután már nem sokáig vártak magukra. A háború még javában tombolt, Pozsonyban, a Szlovák Köztársaság fővárosában még Jozef Tiso regnált, a frontvonal mögött azonban máris beindult a nemzetiségi alapon folyó jogkorlátozás és törvényesített fosztogatás.

Ebben a szellemben született meg a Szlovák Nemzeti Tanács elnökségének 1945. február 27-én kelt 4/1945. sz. rendelete "a németek, magyarok, valamint a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és haladéktalan szétosztásáról". Azt, hogy ki tekinthető németnek vagy magyarnak, a hatóságoknak a következő módon kellett megállapítaniuk: a családi érintkezésben használt nyelv, német, illetve magyar politikai párthoz való tartozás, esetleg az egyén nemzetiségi bevallása a legutolsó népszámláláskor. Az idézett rendelet megfogalmazása szerint a német és a magyar nemzeti kisebbség "mindig a reakció és a fasizmus bástyája volt, az irredendizmus és a szeparatizmus fő bázisa az első köztársaság idején". Az elvakult magyarellenesség jellemezte a Szlovákia Kommunista Pártja álláspontját is a felvidéki magyarság további sorsának rendezésével kapcsolatban. A párt 1945. február 28-án és március 1-jén megtartott kassai munkaértekezlete a magyarelles kirohanások sorozata volt. Gustáv Husák, Szlovákia Kommunista Pártja ügyvezető alelnöke pártja időszerű feladatairól szóló beszédében mindenekelőtt az ún. magyarkérdéssel kapcsolatban fejtette ki álláspontját. Leszögezte, hogy a csehszlovákiai magyar kisebbség jövőbeli sorsát abból a szemszögből kell megítélni, ahogyan ez a kisebbség 1938 őszén a Csehszlovák Köztársasághoz viszonyult.

A szóban forgó konferencián elfogadott programnyilatkozatnak a magyar nemzeti kisebbségre vonatkozó része is csupa izzó magyargyűlöletet sugárzott: "A magyarok, félrevezetve uraik bűnös és nagyúri politikája által, az elmúlt hat esztendő során újabb súlyos gaztetteket és bűnöket követtek el a szlovák nemzet ellen" - szögezte le cinikus szemérmelenséggel a Szlovákia Kommunista Pártja Gustáv Husák, Edo Fris és Karel Bacilek által összeállított programnyilatkozata, majd a továbbiakban a következőképpen határozta meg a párt álláspontját az újból csehszlovák fennhatóság alá kerülő felvidéki magyarokhoz: "Mindazok a

magyarok, akik üdvözölték és elősegítették Szlovákia déli részeinek Magyarországra való bekebelezését és e területek megszállását a magyar fasiszta katonaság által, továbbá mindazok a magyarok, akik e területeken bűnöket és erőszakosságokat követtek el a szlovák nép ellen, mindazok a magyarok, akik fegyverrel a kézben harcoltak a szövetséges Vörös Hadsereg, a csehszlovák katonai egységek és a szlovák partizánok ellen a Szovjetunió területén, mindazok a magyarok, akik a német megszálló katonaság oldalán harcoltak, s még ma is harcolnak Szlovákia területén a felszabadító hadsereg és a szlovák partizánok ellen, a hitleri Németországnak mindezek a legyőzött zsoldosai mint a szlovák nemzet, a szlávság és a demokrácia ellenségei ítéltetnek el és nyerik el büntetésüket. Kíméletlen fellépést követelünk mindezen ellenséges elemekkel szemben, hasonlóképpen mindazokkal a magyarokkal szemben, akik mint megszállók és magyarosítók 1938. november 6-ika után költöztek Szlovákia területére.”

Szlovákia Kommunista Pártja idézett programnyilatkozatának történelmietlen és elfogult fejtegetései még a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. február 4-ei megállapításain is túltettek. Bár mindkét magyarellenes állásfoglalás célul tűzte ki Dél-Szlovákia elszlovákosítását, de amíg a Szlovák Nemzeti Tanács memoranduma ezt az ottani magyar lakosság beolvasztásával óhajtotta elérni, addig a kommunista programnyilatkozat már kilátásba helyezte a magyarok elűzését ezekről a területekről. Elvégre Dél-Szlovákia földjének szlovák kezekbe való juttatása csakis egy radikális magyartalanítási akcióval egybekötött szlovák "honfoglalással" lett volna kivitelezhető.

A magyarság elűzésének vagy beolvasztásának terve tehát már kézzelfoghatóan kimutatható volt mind a Szlovák Nemzeti Tanács, mind pedig a szlovák politikai pártok távlati terveiben. Dél-Szlovákia teljes magyartalanítását azonban valószínűleg csak fokozatosan vélték elérhetőnek, különböző magyarellenes rendszabályok sorozatos alkalmazásának következményeképpen. A már 1945 februárjában beindult magyarellenes intézkedésekre azonban gyorsítólag hatott a Moszkván keresztül hazatérő új csehszlovák kormány 1945. április 5-én Kassán nyilvánosságra hozott programja. Rövidesen az ún. kassai kormányprogram szellemében láttak napvilágot a hírhedt 1945. évi bene¹i elnöki dekrétumok, a kormány- és miniszteri rendeletek, valamint a Szlovák Nemzeti Tanács további magyarellenes jogfosztó rendeletei. Teljes fordulatszámmal beindulhatott a győztesek nemzetiségi alapon szervezett bosszúhadjárata a védtelen és kiszolgáltatott felvidéki magyarság ellen.

írta Popély Gyula